

УДК 159.9

Алла Андріївна ШИЛІНА,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7377-0776>;

Володимир Володимирович КОРЕПАНОВ,

студент 4 курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ СУБ'ЄКТИВНОГО ВІДЧУЖЕННЯ ТА НЕГАТИВНИХ ОСОБИСТІСНИХ РИС ОСІБ РІЗНОГО ВІКУ

Наведено емпіричне дослідження відчуження та таких рис особистості, як макіавелізм, нарцисизм та психопатії в осіб різного віку. Виявлені статистично значущі взаємозв'язки відрізняються специфічними проявами в групах досліджуваних в залежності від віку.

Ключові слова: відчуження, макіавелізм, нарцисизм, психопатії, особи різного віку.

Стан відчуження виникає тоді, коли зникає почуття особистої причетності до того, що робиш – неважливо, на роботі, вдома або на самоті. Відчужена людина не бачить сенсу в тому, що вона робить, вона не має ніякої особистої зацікавленості і відчуває безсилля і неможливість що-небудь змінити. В психологічній науці немає чіткого визначення та єдиного розуміння феномена відчуження так само як і пояснення причин, що його викликають. На сьогоднішній день найчастіше проблема відчуження досліджується в підлітковому або юнацькому віці але відчуження притаманне людям усіх вікових категорій, що й обумовило вибір нашого дослідження.

В нашому дослідженні прийняли участь чоловіки і жінки різного віку в кількості 84 особи. Досліджувані були поділені на 3 групи відповідно до міжнародної вікової періодизації дорослої людини: першу групу склали 19 осіб, що були віднесені нами до групи юного віку (від 16 до 21 року), другу групу склали 34 особи, група молодого віку (від 24 до 35 років), у третю групу увійшла 31 людина, віднесена нами до групи зрілого віку (від 36 до 60 років).

За допомогою опитувальників суб'єктивного відчуження Є. М. Осіна [1] та «Темна тріада» [2] нами були досліджені взаємозв'язки показників цих методик. В таблиці 1 наведені результати дослідження

взаємозв'язків відчуження та негативних особистісних характеристик осіб юного віку.

Таблиця 1

Взаємозв'язки відчуження та негативних особистісних характеристик осіб юного віку (r)

Показники	Макіавелізм	Нарцисизм	Психопатії
Відчуження від суспільства	0,556*	0,454	0,526*
Відчуження від навчання/роботи	0,549*	0,411	0,497*
Відчуження від міжособистісних стосунків	0,669**	0,414	0,504*
Відчуження від сім'ї	0,671**	0,504*	0,787***
Відчуження від власної особистості	0,444	0,564*	0,668**
Загальний рівень відчуження	0,641**	0,524*	0,719***
Вегетативність	0,432	0,413	0,479*
Безсилля	0,378	0,432	0,484*
Нігілізм	0,551*	0,441	0,491*
Авантюризм	0,557*	0,448	0,494*

Примітка: рівень значимості за Спірменом: *– 0,05; **– 0,01; ***– 0,001.

Зафіксовані позитивні статистично значущі взаємозв'язки між показником макіавелізму та «відчуження від суспільства», «відчуження від навчання/роботи», «відчуження від міжособистісних стосунків», «відчуження від сім'ї», «загальний рівень відчуження», «нігілізм», «авантюризм». Ці дані показують залежність відчуження цих сфер та форм від поведінки, що включає в себе маніпуляцію іншими в особистих цілях.

Позитивні взаємозв'язки між нарцисизмом та «відчуженням від сім'ї», «відчуженням від власної особистості», «загальним рівнем відчуження» свідчать про те, що підвищення почуття власної значущості, бажання постійно підтверджувати свою перевагу, готовність використовувати інших і завищене почуття власної важливості призводить до збільшення відчуження в зазначених сферах.

Були виявлені значущі позитивні взаємозв'язки між усіма сферами та формами відчуження та показником психопатії: «відчуження від суспільства», «відчуження від навчання/роботи», «відчуження від

міжособистісних стосунків», «відчуження від сім'ї», «відчуженням від власної особистості», «загальний рівень відчуження», «вегетативність», «безсилля», «нігілізм», «авантюризм». Тобто, збільшення відчуження від усіх сфер і форм спостерігається при збільшенні імпульсивності в поведінці, при відкритій демонстрації повної незацікавленості проблемами інших, а також схильності не тільки до вербальної, а й до фізичної агресії.

В таблиці 2 наведені взаємозв'язки відчуження та негативних особистісних характеристик осіб молодого віку.

Таблиця 2

Взаємозв'язки відчуження та негативних особистісних характеристик осіб молодого віку (r)

Показники	Макіавелізм	Нарцисизм	Психопатії
Відчуження від суспільства	0,261	0,101	0,121
Відчуження від навчання/ роботи	0,331	0,249	0,238
Відчуження від міжособистісних стосунків	0,536**	0,068	0,384*
Відчуження від сім'ї	0,427*	0,186	0,345*
Відчуження від власної особистості	0,368*	0,061	0,234
Загальний рівень відчуження	0,426*	0,126	0,312
Вегетативність	0,432*	0,218	0,397
Безсилля	0,322	0,231	0,278
Нігілізм	0,314	0,208	0,365
Авантюризм	0,205	0,124	0,514*

Примітка: рівень значимості за Спірменом: * – 0,05; ** – 0,01; *** – 0,001.

Ми бачимо, що були виявлені наступні значущі взаємозв'язки макіавелізму та «відчуження від міжособистісних стосунків», «відчуження від сім'ї», «відчуженням від власної особистості», «загальний рівень відчуження», «вегетативність», що свідчить про збільшення відчуження в цих сферах і формі в осіб молодого віку при поведінці, що включає в себе маніпуляцію іншими в особистих цілях. Між нарцисизмом та усіма сферами та формами відчуження не було виявлено жодного значущого взаємозв'язку, тоді як показник психопатії позитивно корелює з такими шкалами, як «відчуження від міжособистісних

стосунків», «відчуження від сім'ї» та «авантюризм». Тобто у досліджуваних молодого віку спостерігається відчуження від зазначених сфер та форми при збільшенні імпульсивності в поведінці, при відкритій демонстрації повної незацікавленості проблемами інших і постійного пошуку підтвердження своєї високої самооцінки, а також схильності не тільки до вербальної, а й до фізичної агресії

В таблиці 3 представлені результати дослідження взаємозв'язків відчуження та негативних особистісних характеристик осіб зрілого віку.

Таблиця 3

Взаємозв'язки відчуження та негативних особистісних характеристик осіб зрілого віку (r)

Показники	Макіавелізм	Нарцисизм	Психопатії
Відчуження від суспільства	0,356	0,059	-0,081
Відчуження від навчання/роботи	0,672***	0,071	-0,075
Відчуження від міжособистісних стосунків	0,758***	-0,003	0,175
Відчуження від сім'ї	0,699***	-0,044	0,241
Відчуження від власної особистості	0,364*	-0,341	0,121
Загальний рівень відчуження	0,702***	-0,021	0,088
Веґетативність	0,323	0,065	0,075
Безсилля	0,375*	-0,011	0,068
Нігілізм	0,259	0,056	0,123
Авантюризм	0,264	0,121	0,126

Примітка: рівень значимості по Спірменом: *- 0,05; **- 0,01; ***- 0,001.

Виходячи з даних, що наведені в таблиці 3 були виявлені наступні позитивні статистично значущі взаємозв'язки між макіавелізмом та такими показниками: «відчуження від навчання/роботи», «відчуження від міжособистісних стосунків», «відчуження від сім'ї», «відчуженням від власної особистості», «загальний рівень відчуження», «безсилля». Тобто, можна зауважити, що в групі осіб зрілого віку збільшення відчуження від зазначених сфер та форми безсилля спостерігається тільки при наявності такої поведінки, що включає в себе

маніпуляцію іншими в особистих цілях. Маніпулятивна поведінка характеризується схильністю прораховувати наслідки своїх дій і орієнтуватися на далекі цілі і відстрочену винагороду. При цьому спостерігається прагнення до реальних досягнень, щоб не було помітно їх глибоку байдужість до всіх оточуючих і намір по головах інших прокуватися до своєї мети:

Аналіз взаємозв'язків відчуження та таких негативних характеристик, як макіавелізм, нарцисизм та психопатії показав наявність тільки позитивних значущих кореляцій між цими показниками в усіх досліджуваних групах, що є свідченням позитивного впливу негативних характеристик особистості на відчуження. Зокрема, було виявлено, що з віком зменшується вплив негативних характеристик особистості на відчуження, при чому найбільший вплив в усіх досліджуваних залишається при наявності макіавелізму, а психопатії втрачають свій вплив з віком, тоді як нарцисизм найменш впливає на відчуження в усіх групах досліджуваних.

Список бібліографічних посилань

1. Осин Е. Н. Смыслоутрата как переживание отчуждения: структура и диагностика : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. М., 2007. 217 с.
2. Корнилова Т. В., Корнилов С. А., Чумакова М. А., Талмач М. С. Методика диагностики личностных черт «Темной триады»: апробация опросника «Темная дюжина». *Психологический журнал*. 2015. Т. 36, № 2. С. 99–112. URL: <https://istina.msu.ru/publications/article/9011394/> (дата звернення: 12.02.2019).

Одержано 19.03.2019

Представлено эмпирическое исследование отчуждения и таких черт личности, как макиавеллизм, нарциссизм и психопатии у лиц разного возраста. Выявленные статистически значимые взаимосвязи отличаются специфическими проявлениями в группах испытуемых в зависимости от возраста.

Ключевые слова: *отчуждение, макиавеллизм, нарциссизм, психопатии, лица разного возраста.*